

PARTIJ
VOOR DE
DIEREN
APELDOORN

NATUURLIJK.

Inleiding

Apeldoorn is voor iedereen. En iedereen heeft het recht om te wonen. Om door de natuur te wandelen en schone lucht in te ademen. Om jezelf te kunnen zijn. Niet alleen mensen, maar ook dieren. De Partij voor de Dieren durft belangrijke keuzes te maken. En dat is ook nodig!

Wij willen klimaatverandering tegengaan. Wij willen rechten geven aan dieren. De natuur weer laten groeien en bloeien. En we willen dat iedereen een goed en rechtvaardig leven kan hebben. Dat willen wij doen in Apeldoorn, Beekbergen, Beemte Broekland, Hoenderloo, Hoog Soeren, Klarenbeek, Lieren, Loenen, Oosterhuizen, Radio Kootwijk, Uddel, Ugchelen en Wenum-Wiesel in onze gemeente Apeldoorn. De Partij voor de Dieren zet alles op alles om te zorgen voor een beter leven voor mens en dier.

Sinds 2010 is de Partij voor de Dieren vertegenwoordigd in de gemeenteraad in Apeldoorn. Met hart en ziel gaan wij ons ook de komende vier jaar weer inzetten om Apeldoorn diervriendelijker, groener, schoner en socialer te maken. En daarvoor hebben wij je stem nodig!

Yvonne Zonderland
Lijsttrekker Apeldoorn

1

EEN LEEFBARE AARDE

Klimaat, biodiversiteit en energie

Tijd voor
politieke
klimaat-
verandering!

Partij voor
de Dieren

MAATJES

KLI
EHAN
KLI

We leven op een prachtige planeet die ons alles biedt wat we nodig hebben. Toch maken vervuiling, het verdwijnen van natuur en het gebruik van gif de aarde steeds onleefbaarder voor mens én dier. We staan voor een klimaat- en natuurcrisis die we nú moeten stoppen.

En dat kan! In Apeldoorn werken we samen aan meer natuur, gezonde lucht, schoon water en veilige, schone wijken. De grootste vervuilers laten we meer betalen, terwijl we mensen met een lager inkomen helpen om duurzamere keuzes te maken. Energiebesparing staat daarbij voorop, aangevuld met manieren om energie duurzaam op te wekken.

Zo bouwen we samen aan een groene, eerlijke en sociale toekomst, voor álle Apeldoorners.

- Klimaat en natuur zijn in nood
Klimaat en natuur zijn belangrijk en moeten snel beter beschermd worden.
- We moeten snel iets doen
Apeldoorn moet uiterlijk in 2030 geen extra schade meer veroorzaken aan het klimaat.
- Inwoners denken en beslissen mee
Er komt een inwonersgroep die praat met deskundigen en advies geeft aan de gemeente.
- Hulp voor mensen met hoge energiekosten
De gemeente helpt deze mensen met geld, advies en ondersteuning.
- Energie niet verspillen
Apeldoorn werkt samen met bedrijven om minder energie te verspillen.
- Strenger optreden tegen vervuilende bedrijven
Apeldoorn maakt met bedrijven duidelijke afspraken die ook gecontroleerd worden.
- Energie samen opwekken, opslaan en gebruiken
De gemeente helpt inwoners en bedrijven om duurzame energie op te wekken.
- De gemeente zelf geeft het goede voorbeeld
De gemeente gebruikt minder energie en maakt plantaardige landbouw mogelijk.
- Geld voor klimaatmaatregelen
Er komt een gemeentelijk klimaatfonds.

2

DIEREN ZIJN ONZE MEDEBEWONERS

Dierenrechten en dierenwelzijn

In Apeldoorn leven meer dieren dan mensen. Bij nieuwe plannen worden ze vaak vergeten. Dieren hebben ook recht op een fijne plek, om zich natuurlijk te kunnen gedragen en met respect behandeld te worden.

Daarom wil de Partij voor de Dieren een wethouder voor Dierenrechten & Dierenwelzijn. Apeldoorn moet álle dieren beter beschermen: huisdieren, landbouwdieren en ook wilde dieren die ziek of gewond raken. We stoppen met de vee-industrie en met het gebruik en doden van dieren voor vermaak, traditie of mode.

Zo geven we ook de dieren in Apeldoorn eindelijk de stem die ze verdienen.

- Goede zorg voor dieren in nood
Dierenorganisaties doen belangrijk werk.
Apeldoorn zorgt dat er genoeg geld is voor hen.
- Hulp voor dieren bij hitte of nood
Er komt een plan om dieren te beschermen bij hitte en in geval van nood.
- Geen nieuwe veehouderijen of slachterijen
Apeldoorn laat geen nieuwe veehouderijen of slachterijen toe.
- Hulp bij overstap naar natuurvriendelijke landbouw
Apeldoorn helpt boeren die willen overstappen op plantaardige landbouw.
- Geen jacht op gemeentegrond in Apeldoorn
Jagen op gemeentegrond is verboden. Illegale jacht en stroperij worden streng aangepakt.
- Minder hengelen, meer bescherming voor vissen
Hengelen (vissen) in wateren van Apeldoorn wordt verboden.
- De wolf hoort bij onze natuur
Apeldoorn geeft goede uitleg over waarom wolven belangrijk zijn.
- Veiligheid voor weidedieren
Houders van weidedieren krijgen informatie over hoe ze hun dieren kunnen beschermen.
- Meer veilige natuur voor dieren
Apeldoorn zorgt dat dieren veilig kunnen leven en oversteken. Ook tijdens de paddentrek.
- Geen evenementen met dieren
Apeldoorn organiseert en steunt geen evenementen met levende dieren.

3

KIES VOOR GROEN

Natuur en biodiversiteit

Natuur is van levensbelang. De mens neemt veel ruimte in door veehouderij, gebouwen, industrie, wegen en recreatie. Hierdoor is er minder ruimte voor dieren, planten en bomen.

De Partij voor de Dieren wil meer bomen, struiken, bloemen en planten. Gifvrij en goed voor de biodiversiteit. Het moet weer gonzen van de bijen, vlinders en libellen. Bomenkap en onnodig maaien moet stoppen, de natuur moet de ruimte krijgen om te groeien en te bloeien.

Een groen Apeldoorn is de basis voor een gezonde, gelukkige en toekomstbestendige gemeente.

- Meer natuur in en om de stad
Groene gebieden blijven verbonden en beschermd.
- Bestaande natuur goed beschermen
In natuurgebieden is natuur belangrijker dan mensen en toeristen. Er wordt niet gebouwd.
- De natuur krijgt een eigen stem
De natuur krijgt rechten. Een expert spreekt namens de natuur bij plannen en beslissingen.
- Bomen beschermen en behouden
Bomen worden niet zomaar gekapt. Gekapte bomen worden vervangen. Bestaande bomen krijgen goede verzorging.
- Geen giftige bestrijdingsmiddelen
Apeldoorn gebruikt geen gif tegen onkruid of insecten. Bedrijven en inwoners ook niet.
- Bladeren en dood hout horen bij een gezonde natuur
Bladeren en dood hout blijven liggen als voedsel voor de grond en schuilplek voor dieren.
- Minder tegels, meer groen
Er komt een bovengrens aan verharding in tuinen en op (bedrijven)terreinen.
- Meer groen voor iedereen
Er moet minimaal 75 m² groen zijn per inwoner.
- Nieuwbouw mét de natuur
Bij nieuwbouw blijft het huidige groen zoveel mogelijk bestaan.
- Bewoners met groene ideeën krijgen steun
Groene projecten van inwoners en wijken krijgen voorrang in de plannen van de gemeente.

4

DE ECONOMIE IN EVENWICHT

Economie, werk, inkomen en bestaanszekerheid

Economische groei is niet de oplossing, maar juist het probleem. Het is nú tijd voor een ander economisch systeem. Geld verdienen ten koste van dieren, natuur en andere mensen moet stoppen. De Partij voor de Dieren kiest voor een schone, eerlijke, duurzame en lokale economie voor alle mensen én dieren waarmee we samenleven.

Een circulaire economie waarin ecocide (schade aan de natuur) wordt gestopt, waar we zuinig omgaan met grondstoffen. We stappen van een wegwerpeconomie over naar een kringlooeconomie. Voor vervuilende bedrijven en reclames is in Apeldoorn geen ruimte.

In Apeldoorn gaan we voor welzijn boven winst, en een economie binnen de grenzen van onze planeet.

- Geen plek voor vervuilende bedrijven
In de toekomst is er in Apeldoorn geen ruimte voor bedrijven die veel vervuilen of mensenrechten schenden. Milieuregels worden streng gecontroleerd.
- Minder afval en verpakkingen
Apeldoorn helpt inwoners en bedrijven om minder spullen te kopen en minder afval te maken. Er komt informatie over goed afval scheiden.
- Hergebruik van bouwmaterialen
Materialen van gesloopte gebouwen worden opnieuw gebruikt. Voor nieuwbouw worden vooral herbruikbare en natuurlijke materialen gebruikt, zoals hout of hennep.
- Minder reclame in de stad
Apeldoorn stopt met commerciële reclame in de openbare ruimte.
- Duurzame evenementen
Evenementen in Apeldoorn moeten schoon en duurzaam zijn, dus zonder vuurwerk, afval, dieselaggregaten en gasverwarming. Of een evenement een subsidie krijgt hangt af van hoe duurzaam een evenement is.

5

WONEN IS EEN BASISRECHT

Wonen en bouwen

Een goede woning is een basisrecht voor iedereen.

De huidige wooncrisis is het gevolg van jarenlange verkeerde politieke keuzes. De Partij voor de Dieren wil het tekort aan woningen duurzaam oplossen. Apeldoorn zomaar volbouwen is niet de oplossing; dat maakt de gemeente onleefbaar. Wij willen de beschikbare ruimte en woningen eerlijk en betaalbaar verdelen.

We maken ruimte voor extra woningen door de vee-industrie te laten krimpen. Die neemt nu de helft van ons land in beslag. Daar kunnen we beter woningen bouwen en natuur aanleggen. Woningen die betaalbaar zijn en voor iedereen: starters, senioren, alleenwonenden of mensen in alternatieve woonvormen. Minimaal 40% van de huurwoningen moet sociale huur worden. Nieuwe woningen zijn klimaatneutraal, circulair en natuurinclusief.

- Ruimte voor duurzaam wonen
Apeldoorn maakt plek voor duurzame woonvormen, zoals ecowijken, tiny houses en groepen mensen die samen duurzaam willen leven. Ook is er plek voor flexwoningen.
- Duurzaam bouwen
Nieuwe huizen worden gebouwd met herbruikbare en natuurlijke materialen. Mensen die zelf duurzaam willen bouwen, krijgen hulp van de gemeente.
- Geen leegstand of woonspeculatie
Apeldoorn pakt het opkopen en leeg laten staan van huizen aan. Huizen moeten echt bewoond worden. Wie dat niet doet, kan een boete krijgen. Leegstaande gebouwen worden weer geschikt gemaakt om in te wonen.
- Een woning die voor iedereen past
Er komt extra aandacht voor woningen voor kwetsbare groepen. Er wordt een fonds opgezet om huizen toegankelijk te maken, bijvoorbeeld voor mensen met een beperking. Nieuwe gebouwen moeten standaard toegankelijk zijn voor iedereen.
- Woningen mét voorzieningen
Als er nieuwe woningen komen, komen er ook voorzieningen bij, zoals scholen, winkels, zorg, openbaar vervoer, parken en speeltuinen. Zo wordt de ruimte goed en slim gebruikt.

6

INCLUSIEF, RECHTVAARDIG EN SOLIDAIR

Iedereen doet ertoe

**In Apeldoorn
hoort iedereen
erbij**

Partij voor
de Dieren

De Partij voor de Dieren wil bouwen aan een samenleving waarin iedereen zich welkom en thuis voelt. In Apeldoorn is dat helaas niet altijd zo. Te veel mensen hebben het gevoel dat ze er niet bij horen. Vaak wordt de schuld van problemen bij een ander gelegd. Mensen en groepen die het toch al lastig hebben. Ze krijgen te maken met vooroordelen, uitsluiting en geweld; bijvoorbeeld vluchtelingen of transpersonen. Dat is onacceptabel!

Racisme en discriminatie - zichtbaar of onzichtbaar - mogen geen plek hebben in onze gemeente. De Partij voor de Dieren staat voor een inclusieve gemeente waarin alle inwoners van de gemeente Apeldoorn kunnen meedoen, ongeacht gender, leeftijd, achtergrond, seksuele voorkeur, beperking, chronische ziekte, neurodivergentie of financiële situatie. In Apeldoorn gaat de kern zijn: 'Beslis niet over ons, maar met ons.'

- Geen discriminatie
Apeldoorn investeert in het voorkomen van discriminatie op het werk, in de vrije tijd en binnen de gemeente zelf. Iedereen moet zich veilig en welkom voelen.
- Eerlijk kijken naar het verleden
Apeldoorn blijft haar rol in het koloniale en slavernijverleden onderzoeken. We gaan zorgvuldig om met erfgoed dat gevoelig ligt. Inwoners worden hierbij betrokken.
- Iedereen moet zich welkom voelen
In het gemeentehuis komen genderneutrale toiletten. De gemeente moedigt ook andere plekken, zoals buurthuizen en bibliotheken, aan om dit te doen. In brieven en beleid wordt neutrale taal gebruikt, zodat niemand wordt buitengesloten.
- Goede opvang voor vluchtelingen
Vluchtelingen worden op meerdere kleine plekken in Apeldoorn opgevangen. Bewoners krijgen hierover op tijd duidelijke informatie en kunnen vragen stellen op een informatieavond. Vluchtelingen krijgen kansen om mee te doen.
- Toegankelijke openbare ruimtes voor iedereen
Gebouwen en openbare plekken in Apeldoorn moeten goed toegankelijk zijn voor mensen met een (lichamelijke) beperking.

7

SCHOON VERKEER

Mobiliteit en bereikbaarheid

Apeldoorn kan zoveel schoner, mooier en gezonder als we ons anders gaan verplaatsen. Daarom willen wij rechtvaardige straten: de auto is er niet de baas, er komt meer ruimte voor voetgangers, fietsers en het openbaar vervoer. Waar nu auto's geparkeerd staan, kan groen groeien en bloeien en kunnen kinderen veilig spelen.

Zo zorgen we voor een groene, veilige omgeving voor mensen en dieren én voor een gezondere lucht. Apeldoorn kiest voor meer schoon openbaar vervoer, dat we gratis maken voor mensen die dat nodig hebben.

- Meer leefstraten en fietsstraten

Er komen meer straten waar mensen die lopen en fietsen voorrang hebben. Auto's en scooters zijn te gast en rijden langzaam.

- Bussen krijgen voorrang

Bij het inrichten van wegen kijkt de gemeente eerst naar goed openbaar vervoer. Als er meer ruimte nodig is voor bussen, gebeurt dat zonder bomen te kappen of groen weg te halen.

- Gratis ov voor mensen met een laag inkomen

Mensen met weinig geld kunnen gratis met het openbaar vervoer reizen. In alle wijken en dorpen rijden bussen regelmatig — ook in de avonden en weekenden.

- Geen bredere wegen

Rondwegen zoals de Laan van Spitsbergen worden niet breder gemaakt. Als er iets moet veranderen om het verkeer beter te laten doorrijden, gebeurt dat zonder extra asfalt en zonder bomen te kappen.

- Fietsen wordt gestimuleerd

We willen meer fietsers in Apeldoorn. Hiervoor zorgt de gemeente voor snelle en veilige fietsroutes, voorrang bij verkeerslichten en kruisingen en voldoende gratis fietsenstallingen.

8

GEZOND EN VEILIG IN APELDOORN

Gezondheid, zorg en veiligheid

Iedereen wil een gezond leven. Dat begint met een leefomgeving die uitnodigt om naar buiten te gaan, te bewegen en gezond te eten.

De Partij voor de Dieren kiest voor preventie: voorkomen is beter dan genezen, zowel bij ziekten als bij criminaliteit. Gezonde, biologische plantaardige voeding moet betaalbaar en toegankelijk zijn. Meer groen verlaagt stress en zorgt voor schone lucht. Zorg moet beschikbaar zijn voor iedereen, zonder lange wachtlijsten en passend bij ieders situatie. Gezondheid gaat ook over mentaal welzijn.

Een sociale, veilige en ontspannen samenleving waarin iedereen zichzelf mag zijn is belangrijk. Apeldoorn pakt seksueel overschrijdend gedrag en femicide hard aan. Net als andere vormen van geweld. En ook dieren verdienen bescherming. In Apeldoorn heeft dierenmishandeling geen plek.

- Minder houtrook, schonere lucht
Hout stoken zorgt voor een vieze lucht en maakt mensen ziek. De gemeente gaat houtstook stoppen — binnen én buiten. Er is een meldpunt waar mensen stank of rook kunnen melden. De gemeente geeft inwoners duidelijke informatie over de nadelen van houtrook.
- Geen extra vliegverkeer
De gemeente wil minder vliegtuigen boven Apeldoorn. Vliegveld Teuge moet gesloten worden. Minder vliegverkeer zorgt voor minder lawaai en vervuiling.
- Weg met giftig kunstgras
Er komen geen nieuwe kunstgrasvelden. Oude velden worden vervangen door echt gras.
- Meer plantaardig eten
In kantines van de gemeente wordt plantaardig eten de standaard. Vlees is er alleen als extra keuze. Ondernemers worden gestimuleerd om meer plantaardig eten te serveren.
- Goede opvang bij huiselijk geweld
Mensen die thuis niet veilig zijn, moeten snel en makkelijk naar de crisisopvang kunnen.

9

EEN LEVEN LANG LEREN

Onderwijs en cultuur

Goed onderwijs is de basis van een vrije en eerlijke samenleving. Het leert kinderen kritisch denken en bewust omgaan met natuur, klimaat en dieren. Maar niet ieder kind in Apeldoorn krijgt nu dezelfde kansen. De Partij voor de Dieren wil daarom meer geld naar onderwijs. Scholen krijgen groene, duurzame gebouwen en schoolpleinen. Onderwijs moet niet alleen gaan om cijfers, maar ook om sociale, creatieve en emotionele ontwikkeling.

Iedereen die dat wil, moet een leven lang kunnen leren. Ook kunst en cultuur horen daarbij. Ze maken ons creatief, kritisch en geven nieuwe ideeën. Kunst kan ontroeren, laten nadenken en zorgen voor verandering. Daarom steunen we de cultuursector met eerlijke beloning voor de makers, ruimte voor amateurs en een divers aanbod voor bezoekers.

- **Onderwijs moet eerlijker worden**
De gemeente wil voorkomen dat kinderen van verschillende achtergronden op aparte scholen terechtkomen. Er komen extra zorgteams, scholen gaan beter samenwerken en kwetsbare leerlingen krijgen na school extra activiteiten aangeboden.
- **Gezond eten op school**
Veel leerlingen ontbijten slecht of eten ongezond. Daarom zorgt de gemeente voor gezonde kantines, gratis biologisch fruit en plantaardige lunch en stopt de schoolmelkregeling.
- **Meer aandacht voor gevoelens en respect**
Veel problemen komen doordat mensen te weinig meevoelen met anderen en dieren. Apeldoorn steunt programma's die mensen leren vriendelijk, zorgzaam en respectvol te zijn.
- **Veilige scholen voor LHBTQIAP+-leerlingen**
Veel LHBTQIAP+-leerlingen voelen zich eenzaam of onbegrepen. Een GSA (Gender & Sexuality Alliance) op school kan zorgen voor een veilige plek. De gemeente helpt hierbij.
- **Kunst en cultuur door verschillende mensen**
Commissies die beslissen over kunst en cultuur bestaan uit mensen van diverse leeftijden, achtergronden en genders. De gemeente gebruikt hierbij de Code Diversiteit en Inclusie.

10

SAMEN, EERLIJK EN OPEN

Democratie, bestuur, digitalisering en privacy

De lokale overheid moet betrouwbaar zijn. Apeldoorners moeten kunnen meedenken en meebeslissen over hun stad, dorp of buurt.

De gemeente neemt hun mening serieus en beslist open en transparant. Privacy en zeggenschap over eigen gegevens worden goed beschermd.

Samenleven betekent ook oog hebben voor rest van de wereld. Oorlog en conflicten ver weg hebben invloed hier. Soms leidt dat tot spanningen tussen inwoners. De gemeente moet dit voorkomen en heeft de plicht om tegen onrecht op te staan. Iedereen moet zijn stem kunnen laten horen.

De Partij voor de Dieren staat voor het demonstratierecht. Vreedzame demonstraties worden in Apeldoorn ondersteund.

- Inwoners praten mee over belangrijke beslissingen
Er komen burgerberaden: bijeenkomsten waar inwoners hun mening kunnen geven. Bij grote plannen kunnen inwoners stemmen in een referendum (een volksstemming).
- Steun voor bewonersinitiatieven
Als inwoners samen duurzame plannen maken helpt de gemeente hen.
- Geen computers die beslissen zonder mensen
De gemeente gebruikt geen slimme systemen (algoritmes) die beslissingen over mensen nemen zonder dat een mens meekijkt. Alles moet duidelijk en openbaar zijn.
- Duidelijkheid over sensoren en camera's in de openbare ruimte
In Apeldoorn zijn vele sensoren (apparaatjes die gegevens meten). Iedereen moet via een open register op internet kunnen zien waar ze hangen, wie ze beheert en waarvoor ze zijn. Camera's mogen alleen tijdelijk en onder strenge regels worden opgehangen.
- Demonstreren blijft een recht
Iedereen mag demonstreren. Voor kleine demonstraties is aanmelden niet meer verplicht.

SAMEN ZORGEN WE VOOR
EEN ANDER POLITIEK KLIMAAT.
STEM 18 MAART

PARTIJ
VOOR DE
DIEREN

APELDOORN

NATUURLIJK.